

Datum

14 mei 2024

Onderwerp

VNG-inbreng CD Leefstijlpreventie 16 mei

Geachte dames en heren,

Op donderdag 16 mei debatteert u met staatssecretaris Van Ooijen over leefstijlpreventie. Gemeenten hebben vanuit de Wet Publieke Gezondheid (WPG) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) een belangrijke rol in leefstijlpreventie. Daarnaast hebben wij het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) medeondertekend. Daarin hebben wij ons gecommitteerd aan de opdracht om de beweging naar een gezondere samenleving vorm te geven en te versnellen. De VNG vraagt graag uw aandacht voor twee punten met het verzoek deze te betrekken bij het debat:

1. Meer actie nodig op preventie

- a. Bestrijden van de gezondheidskloof: Health for all policies.
- b. Faciliteren van gezondheid in plaats van sturen op zorg.
- c. Zorg dat 'Welzijn op Recept' structureel wordt gefinancierd vanuit het GALA.

2. Versterk gemeenten en het sociaal domein

- a. Zorg voor versnelling van structurele en substantiële bekostigingsmogelijkheden.
- b. Ontschot gemeentelijke geldstromen zodat integraal en domeinoverstijgend samenwerken echt mogelijk wordt.
- c. Onderzoek het effect van de transformatie van zorg naar gezondheid en neem deze uitkomsten mee in de structurele financiering van gemeenten.

1. Meer actie nodig op preventie

Een gezondere en zelfredzamere bevolking heeft minder zorg nodig, is vitaler en kan daardoor actiever meedoen in de samenleving. Gemeenten hebben een cruciale rol en wettelijke taak in het stimuleren van de gezondheid van hun inwoners, zoals onder andere vastgelegd in het IZA en het GALA. We werken daarvoor samen met organisaties in het sociaal domein, verzekeraars en zorgpartijen.

Bestrijden van de gezondheidskloof: Health for all policies

De gezondheidskloof tussen verschillende sociaaleconomische groepen wordt steeds groter. De gevolgen zijn enorm en resulteren in verminderd onderwijspotentieel, lagere arbeidsproductiviteit en hoger zorggebruik. Het aanpakken van deze gezondheidskloof is daarom van groot belang. Dat kan door werk te maken van [het borgen van bestaanszekerheid](#), nu en voor de lange termijn. Maar ook door "health for all policies" en door gezondheidsbevordering te integreren in alle

beleidsdomeinen, zoals ook de SER adviseert in haar recente rapport [Gezond opgroeien, wonen en werken](#).

Faciliteren van gezondheid in plaats van sturen op zorg

Leefstijlpreventie vereist, in de woorden van [het gezamenlijke preventiestatement van gemeenten en zorgverzekeraars](#), een paradigmashift: van sturen op zorg naar het stimuleren en faciliteren van gezondheid. Een verschuiving die momenteel wordt gehinderd doordat het zorgstelsel te veel gefocust is op de korte termijn (financiële) resultaten en dus de benodigde investeringen om ziekte te voorkomen, belemmert. De wet beperkt de betrokkenen in het stelsel tot het organiseren en betalen van de zorg voor zieke mensen doordat zij zich moeten richten op korte termijn business cases en verantwoording hierop. Hierdoor kunnen betrokkenen zich nu minimaal richten op preventie.

Zorg dat 'Welzijn op Recept' structureel wordt gefinancierd vanuit het GALA

Een belangrijk instrument voor het bevorderen van mentale gezondheid is de [ketenaanpak Welzijn op Recept \(WoR\)](#). Deze aanpak speelt een essentiële rol in de verschuiving van zorg naar gezondheid, met als doel demedicalisering van mentale problematiek door samenwerking tussen huisartsen en het sociaal domein. Het voorkomt dat mensen onnodig in de GGZ belanden. Maar de aanpak moet op grote schaal worden uitgevoerd om een rol van betekenis te kunnen spelen. Daarnaast neemt WoR een belangrijke plek in binnen het Ecosysteem Mentale Gezondheid (GEM), dat steeds breder wordt geïmplementeerd in Nederland en dat wordt gesteund door zowel de zorgsector als het sociaal domein.

Als instrument vormt de WoR een integraal onderdeel van de bredere mentale gezondheidsnetwerken, gericht op het verbeteren van de mentale gezondheid en het aanpakken van psychische problemen waarvoor geen oplossing wordt geboden binnen de GGZ-behandeling. Daarom roepen we u op er bij de staatssecretaris op aan te dringen om Welzijn op Recept als een cruciaal instrument voor de transformatie van zorg naar gezondheid structureel en substantieel te financieren onder het GALA.

2. Versterk gemeenten en het sociaal domein

Gemeenten zijn niet zomaar één van de ondertekenaars van het GALA en IZA, maar mede regievoerder op de transformatie in de regio's. Zonder duurzame versterking van gemeenten en het sociaal domein gaat de transformatie niet lukken. Hiervoor moeten de randvoorwaarden vanuit het rijk op orde zijn: bestaanszekerheid en voldoende investeringen in het sociaal domein voorkomen een beroep op zorg. Wij roepen u op bij de staatssecretaris te pleiten voor een Deltaplan bestaanszekerheid onder regie van de minister-president. Hierin zal ook aandacht moeten zijn voor duurzame versterking van gemeenten om de effecten van de transformatie van zorg naar gezondheid op te vangen.

Zorg voor versnelling van structurele en substantiële bekostigingsmogelijkheden.

De beweging van zorg naar gezondheid kan alleen maar slagen met domeinoverstijgende samenwerking. Het is daarom essentieel dat we vaart maken met het regelen van goede en structurele bekostigingsmogelijkheden voor domeinoverstijgend samenwerken. De ruimte binnen de huidige wet- en regelgeving is echter nog steeds te klein. De consultatiefunctie GGZ en de domein-

en sectoroverstijgende betaaltitel (BDSS) vanuit het IZA zetten in dat opzicht geen zoden aan de dijk. Gemeenten vragen zich daarom ook af hoe de staatssecretaris zorgt voor versnelling van domeinoverstijgende bekostiging en voor experimenteeruimte voor zorgverzekeraars om te komen tot business cases.

Gemeenten hebben een oplossing voor het financieel ravijnjaar 2026 als voorwaarde gesteld voor deelname aan het IZA en de uitwerking van de bijbehorende preventieagenda in het GALA (zie [deze](#) en [deze](#) link). Het gebrek aan perspectief op structurele financiering zorgt voor terughoudendheid bij gemeenten voor structurele borging van plannen. Waarom nu investeren in versterking van het sociaal domein en gezondheid als we weten dat er in 2026 een forse bezuinigingsopdracht aan zit te komen? Daarmee wordt de beweging afgeremd. Het is van belang dat er oplossingen worden gezocht voor dit nijpende financiële probleem. We verzoeken u om aan de staatssecretaris te vragen oplossingsrichtingen aan te dragen zodat gemeenten meer toekomstperspectief wordt geboden.

Ontschot gemeentelijke geldstromen zodat integraal en domeinoverstijgend werken echt mogelijk wordt

Het GALA is bij uitstek een integraal akkoord: gemeenten dienen op verschillende onderwerpen en directies een samenhangend plan van aanpak te schrijven en dit uit te voeren. De bekostiging vanuit het rijk vindt echter plaats via Specifieke Uitkeringen (SPUK's), die bedoeld zijn voor specifieke taken. Dit hindert een integrale aanpak door gemeenten. Bovendien is het onwenselijk vanwege het uitgangspunt dat financiële middelen vanuit het rijk aan medeoverheden bij voorkeur bestedingsvrij en zonder oormerk ter beschikking worden gesteld. Aan SPUK's zijn hoge verantwoordings- en controlelasten verbonden. Gemeenten moeten de ruimte krijgen om zelf aan te geven waar zij hun middelen aan willen besteden. Dit past ook in de brede wens om de SPUK's te herzien en samen met het rijk de stofkam te halen door de SPUK's.

Onderzoek het effect van de transformatie van zorg naar gezondheid op het sociaal domein en neem deze uitkomsten mee in de structurele financiering van gemeenten

Er wordt een steeds groter beroep gedaan op het sociaal domein. Naast de autonome groei vanwege vergrijzing vindt er vanuit de huidige akkoorden ook een verschuiving van zorg naar gezondheid en preventie plaats. Wij zien in de lokale GALA-plannen en regionale IZA-plannen dat leefstijlpreventie een belangrijk onderdeel uitmaakt van de brede transformatie zoals beoogd in het IZA. Er is daarnaast in alle sectoren (van de medisch specialistische zorg tot aan de sociale basis) veel aandacht voor leefstijl. Gemeenten willen werk maken van een duurzaam preventiebeleid, maar zoals gezegd ontbreekt langdurige structurele financiering. Het GALA loopt af in 2026 en is er geen zicht op continuïteit. We roepen de staatssecretaris en de Tweede Kamer op om jaarlijks 2% van de budgetten, die nu gereserveerd worden voor zorg, te investeren in integrale preventie, met een sterke focus op kind en jeugd én het terugdringen van gezondheidsverschillen.

Tot slot pleiten gemeenten ervoor om onderzoek te doen naar de effecten van deze transformatie op het sociaal domein en deze uitkomsten mee te nemen in de structurele financiering van gemeenten.